

[Nedůvěra filosofie k samozřejmosti]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1995](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1995](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 24. 6. 1995
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 24. 6. 1995

[Nedůvěra filosofie k samozřejmosti]

Jednou z filosofických zásad je nedůvěřovat ničemu, co se zdá být samozřejmé nebo co se za samozřejmé přímo vydává. Samozřejmost (selfevidence) musí být každá pořádné filosofii od počátku podezřelá. Racionalita nemůže spořívat na žádných samozřejmostech, nýbrž musí být s využitím všech možností rozumu (a racionality) vždy znovu přezkoumávána. Zakládat „racionální“ teorie na tzv. samozřejmých předpokladech není vposledu dost racionální, je to snad jen „racionalizovaně ekonomické“ v některých konkrétních aplikacích (a i tam to musí zůstat pod kontrolou), ale rozhodně to není přípustné v tzv. „základním výzkumu“. Platí tu zásada žádná samozřejmost není vskutku samozřejmá, ale i její „samozřejmost“ se vždycky o něco opírá a je na něčem „založena“. Jedním z úkolů filosofie je tyto předpoklady odhalit a jejich platnost ověřit v jiných (nových) kontextech. Zásadně pak platí, že žádný takový kontext nemá privilegované postavení. Ověřování větší nebo menší „vhodnosti“ pojmů, pojmových souvislostí a širších kontextů nemůže však zůstat u zkoumání interní koherence, nýbrž musí být „zkoušeno“ ve svých aplikacích v konkrétní (životní) praxi (nikoliv jen ve vybraných aspektech nebo v „laboratorním“ prostředí). [Ad Kant: žádné pojmy nevyplývají rovnou ze zkušenosti, i když na jejich „ryzí“ (=absolutní) aprioritu rozhodně nemůžeme přistoupit. Pojmy musí být konstituovány, a to v „prostředí“ zcela odlišném od toho, které může být („přímo“) zakoušeno, totiž v „prostředí“ LOGU.] Jak pojmy, tak pojmové kontexty (teorie, hypotézy atd.) musí být rozvrhovány „relativně“ apriorně, tj. nikoliv vyvozovány z (či odvozovány od) toho, k čemu míří. Každý pojem však musí být nasouzen tak, že lze potom sledovat platnost jeho uplatňování v širších pojmových kontextech. Tyto širší pojmové kontexty nejsou záležitostmi pouhé (tradiční, ale ani „moderní“) logiky, ale také jistých postupů, metodické taktiky, ovšem zejména celkové myšlenkové strategie. A cílem takových strategií není vytvoření vnitřně nerozporných myšlenkových systémů, nýbrž porozumění světu – a ovšem také sobě (individuálně i člověku vůbec, lidstvu atd.).

(Emmeloord, 950624-1, ráno.)

950624